

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Педагогічний Університет ім. Комісії Національної Освіти в Кракові
Інституту нейропсихотерапії (Відень, Австрія)
Трансільванський університет Брашова (Румунія)
Центр системно-орієнтованого консультування, лікування та психотерапії ZSB (Австрія)
Центр психічного здоров'я Тоом Паргі (Таллін, Естонія)
Коледж Санта-Фе (США)
Вільний університет Брюсселю (Бельгія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Криворізький державний педагогічний університет
Регіональне представництво Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
в Полтавській області
Головне управління Національної поліції в Полтавській області
ГУ ДСНС України у Полтавській області
Управління патрульної поліції в Полтавській області
Центр психічного здоров'я КП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги
Полтавської обласної ради»
Благодійна організація «Світло надії»
Гендерний центр Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОЯВИ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НА РІЗНИХ РІВНЯХ СИСТЕМИ: СІМ'Я, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

**Збірник наукових матеріалів
II Міжнародної науково-практичної конференції**

23-24 травня 2024 року

Полтава – 2024

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВІВ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Солод Антон

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент Іщенко В. І.

Дослідження, заслуговує уваги думка С. Пирожкова, Є. Божокова, Н. Хамітова, які розглядають резилієнтність (стійкість) як цивілізаційну суб'єктність країни. Це така стратегія її існування, коли країна здатна зберігати збалансованість розвитку та успішно протистояти зовнішнім і внутрішнім викликам та загрозам. Більше того, завдяки зусиллям політичної та інтелектуальної еліти вона вчасно може передбачати виклики й відповідати на них заради гідної самореалізації та гуманістичного розвитку людини.

Ключова роль активної життєвої позиції особистості у забезпеченні життєздатності розглядається у рамках підходу конструктивізму. На думку Д. Геллерштейна, резилієнтність містить дві структурні складові: психологічну та фізичну.

У підлітковому віці яскраво представлений сукупний процес біологічних та психологічних змін та перетворень. У цей період у підлітків активно розвиваються всі психічні функції. В емоційній сфері проявляється схильність до більш серйозного сприйняття деяких подій і більш динамічні коливання настрою. На думку М. Раттера, відчуття своєї нікчемності, неповноцінності, нещастя для значної частини підліткової групи є дуже поширеним станом.

Підлітковий та юнацький вік характеризується загальною перебудовою організму, нестійкістю психіки, сумнівами, мріями про стабільне майбутнє. Усе це, безсумнівно, супроводжується виникненням стресів. Загалом, цей період є часом завершення дитинства, який супроводжується переживаннями, страхами щодо свого майбутнього призначення у суспільстві. Змінюються стосунки з дорослими та однолітками. Формується прагнення до набуття особистої самостійності та дорослих форм поведінки, що нерідко супроводжується конфліктами. Також скрутні умови сьогодення відображаються на поведінці та психіці підлітків, саме тому й утворюються стани тривалих, хронічних стресів.

О. Макаренко, Н. Єфремова, О. Тушина, М. Голубєва виділяють такі причини виникнення негативних психічних станів у підлітків: 1) деструктивне сімейне виховання – неприйняття дитини батьком, гіперсоціалізація зі сторони матері; 2) наявність компенсаторних характерологічних особливостей особистості підлітка та негативних особистісних рис (негативізм, егоцентризм, афективність, брехливість, маніпуляція, демонстративність); 3) негативне ставлення педагога до підлітка, для якого він є авторитетом, порушені взаємини з однолітками.

Важливими є висновки зроблені Г. Лазос стосовно резилієнтності: 1) резилієнтність – це біо-психосоціальне явище, яке охоплює особистісні, міжособистісні та суспільні переживання та є природним результатом різних

процесів розвитку протягом певного часу; 2) резилієнтність загалом пов'язана зі здатністю психіки відновлюватися після несприятливих умов; 3) залежно від фокусу та предмету дослідження резилієнтність може розглядатися і як певна характеристика особистості, притаманна тій або іншій людині, і як динамічний процес; 4) резилієнтність відіграє важливу роль у здатності та формуванні посттравматичного стресового зростання особистості

Значення взаємозв'язку стресу із тілом представлено у праці К. Лазорюка. На думку дослідника, серед невербальних ознак стресу, виділяють такі: напруженість тіла, яка супроводжується раптовими рухами, тремтінням, жорсткими чи агресивними позами тіла, вираженою жестикуляцією, хрускотом пальців тощо.

Список використаних джерел:

1. Актуальні підходи до проблеми дослідження психічної резилієнтності. URL: <http://visnyk.nuou.org.ua/article/download/224471/224687+&cd=13&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>
2. Байкалова Н. Як психологічно допомогти собі та іншим під час війни. URL: <https://www.work.Ua/articles/expert-opinion/2862/>
3. Балахтар К. С. Резилієнтність викладача ЗВО в умовах військового стану. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*: зб. наук. праць. Київ : Національний авіаційний університет, 2022. Вип. 1 (20). С. 55–62.
4. Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень. Актуальні проблеми психології. Том 3: Консультативна психологія і психотерапія. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Вінниця : ФОП Рогальська І. О., 2018. Вип. 14. С. 26–64.
5. Пирожков С. І., Божок, Є. В., Хамітов Н. В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 8. С. 74–82.
6. Савчин М. В., Федорчук В. М., Гапоненко Л. О. Резильєнтність як потенціал відновлення особистості у складних життєвих ситуаціях. 2023. 453 С. 302–316
7. Адаптація дитини до школи / упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник. К. : Мікрос-СВС, 2003. 111 с.
8. Адаптація дітей у 1, 5, 10 класах / Упоряд. Т. Червона. К. : Шкільний світ, 2008. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).
9. Психологічні особливості підліткового віку. Модульне середовище для навчання. Вікова психологія. URL: <https://msn.khmnu.edu.ua/mod/page/view.php?id=122528>
10. Вікові особливості переживання травм війни: інтегративний підхід. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. URL: <https://pj.journal.kspu.edu/index.php/pj/article/view/1272>
11. Вплив війни на психічне здоров'я дітей / War Childhood Museum Ukraine. URL: <https://warchildhood.org/ua/impact-of-war-on-childrens-mental-health/>